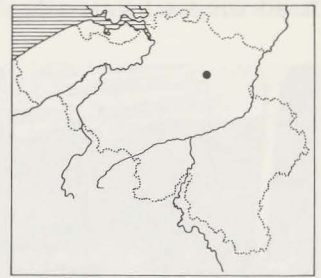

B. ROOSENS & J. VAN IMPE

Het Warandekasteel te Diest

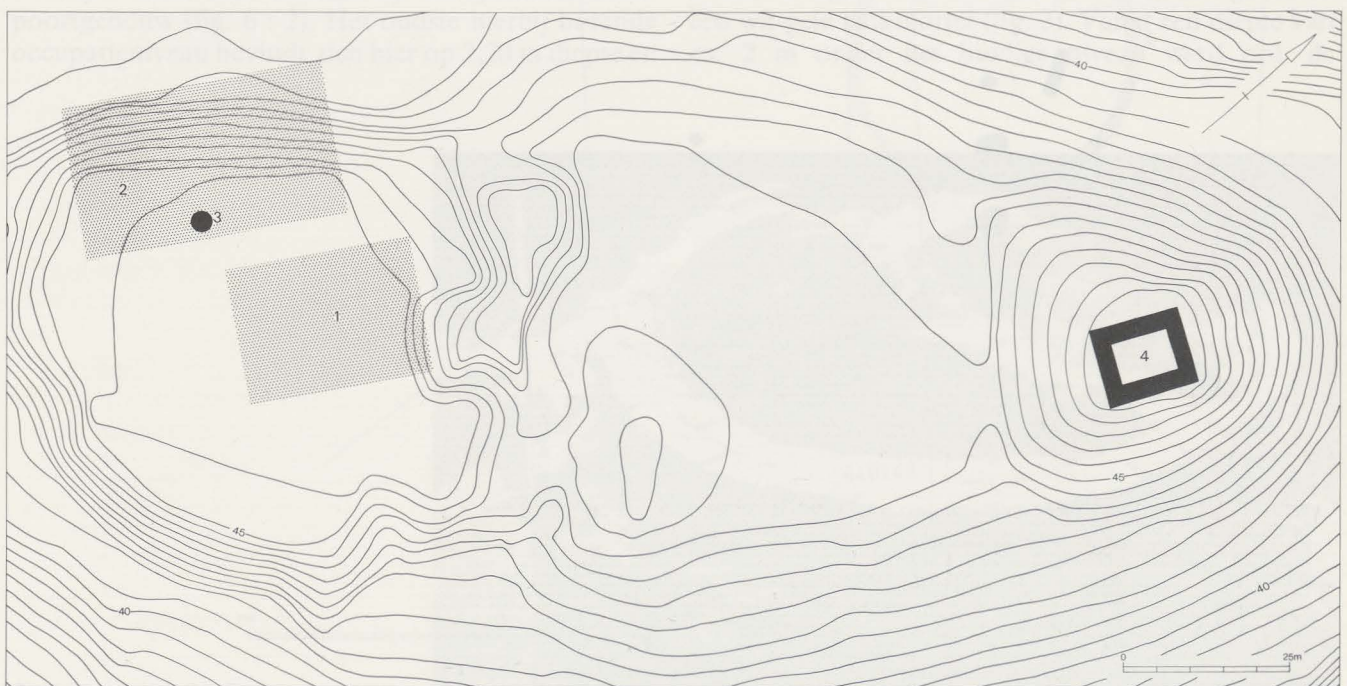

Het site is gelegen boven op de *Warandeburg*, een geïsoleerde heuvel uit ijzerzandsteen in de Demervallei. Het plateau van deze heuvel kan men opdelen in twee zones ; een oostelijke zone waar zich de XIde-eeuwse *Tafelrondmotte* bevindt, en een westelijk deel met het bijhorende voorhof, waar vanaf de XIIIde eeuw belangrijke stenen gebouwen werden opgericht. Het archeologisch onderzoek in 1984 was gericht op de noordoostelijke sector van dit westelijk plateau. In de aldaar verkregen gegevens kunnen we vier hoofdfasen onderscheiden, hetgeen onvereenkomt met de algemene evolutie van het site (fig. 1).

* Opgraving uitgevoerd dank zij de medewerking van de Ministeries van Tewerkstelling en Arbeid en van Begroting, en van de V.Z.W. "De vrienden van het Stedelijk Museum en Archief - Diest" (B.T.K.-project).

Als oudste sporen van menselijke activiteit werden enkele silexklingen aangetroffen op het vaste ijzerzand. De bewoningssporen gaan echter niet verder terug dan de XI-XIIde eeuw, de periode toen op dit westelijk heuvelplateau het voorhof van de *Tafelrondmotte* ingeplant was.

Dit oudste occupatieniveau tekende zich als een zwarte humeuze laag af op een diepte van ca. 1,8 m onder het huidige loopvlak, en had een dikte die varieerde van 0,1 tot 0,3 m. Het is pas na het verwijderen van deze laag dat de eerste paalsporen die wijzen op een gebouwenbestand, zich als zwarte verkleuringen in het roestbruine ijzerzand aftekenden. Langs de oostelijke rand van het plateau werd een concentratie van deze sporen aangetroffen (fig. 2 : 1). Naast enkele in los verband staande paalsporen kon in de zuidelijkste sleuf het gedeeltelijk grondplan van een houtbouwconstructie

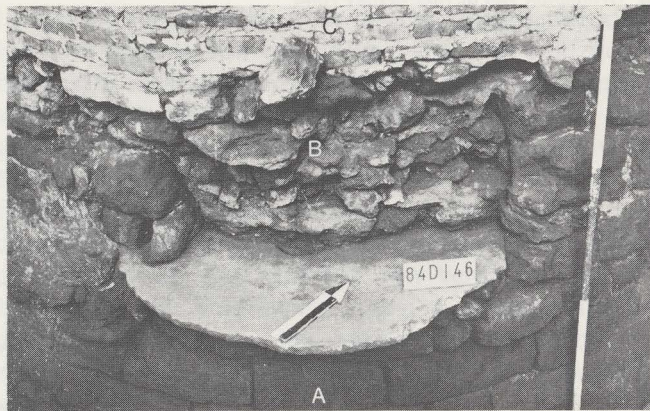
1 Algemeen situatieplan.

2 Grondplan van de oostelijke sector van het Warandeplateau.

3 Detail van de buitenwand van de waterput.

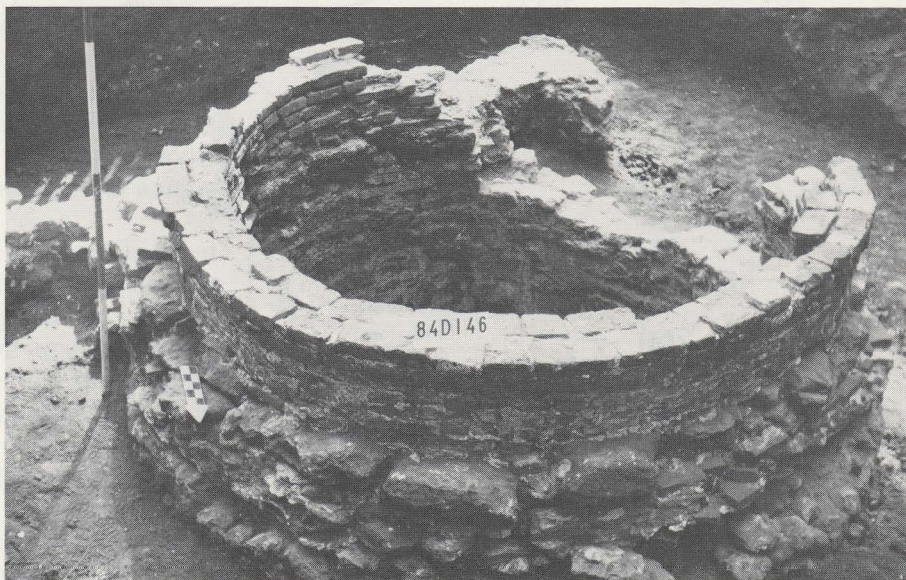

4 Detail van de zuidzijde van de waterput met het oorspronkelijke buitenparement (A), de eerste herstelling met de uitgespaarde en later gedichte opening (B) en de recente herstelling (C).

opgetekend worden. Deze constructie mat minstens 4 op 6 m. Langs de korte zijde stonden vier palen op ca. 1 m afstand van elkaar, omsloten door een greppeltje. Van de lengtezijde kon nog lichtjes het spoor van een vlechtwand waargenomen worden. Door de aanwezigheid van enkele grote bomen in de onmiddellijke omgeving was het niet mogelijk deze sleuven uit te breiden om zo een volledig grondplan van het gebouw op te maken. Naast deze paalsporen bevonden zich nog enkele lichte terreindepressies, dewelke eveneens een humeuze vulling bevatten. Het archeologisch materiaal uit dit eerste occupationiveau kan globaal gedateerd worden van XI^d tot XIII^A.

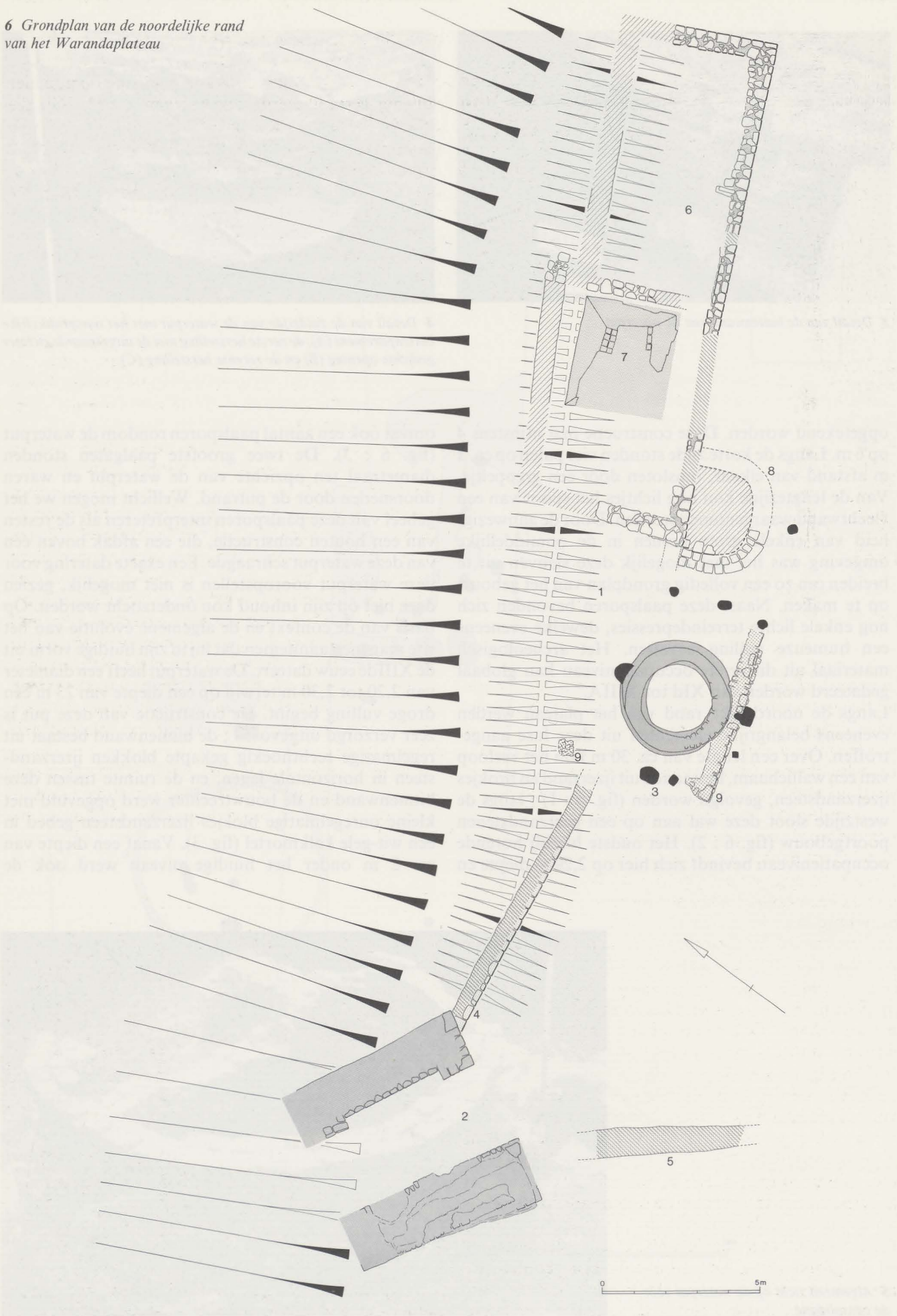
Langs de noordelijke rand van het plateau werden eveneens belangrijke elementen uit deze fase aangetroffen. Over een lengte van ca. 30 m kon het verloop van een wallichaam, bestaande uit ijzerzand en brokjes ijzerzandsteen, gevolgd worden (fig. 6 : 1) ; langs de westzijde sloot deze wal aan op een ijzerzandstenen poortgebouw (fig. 6 : 2). Het oudste hierbij horende occupationiveau bevindt zich hier op 2,20 m diepte en

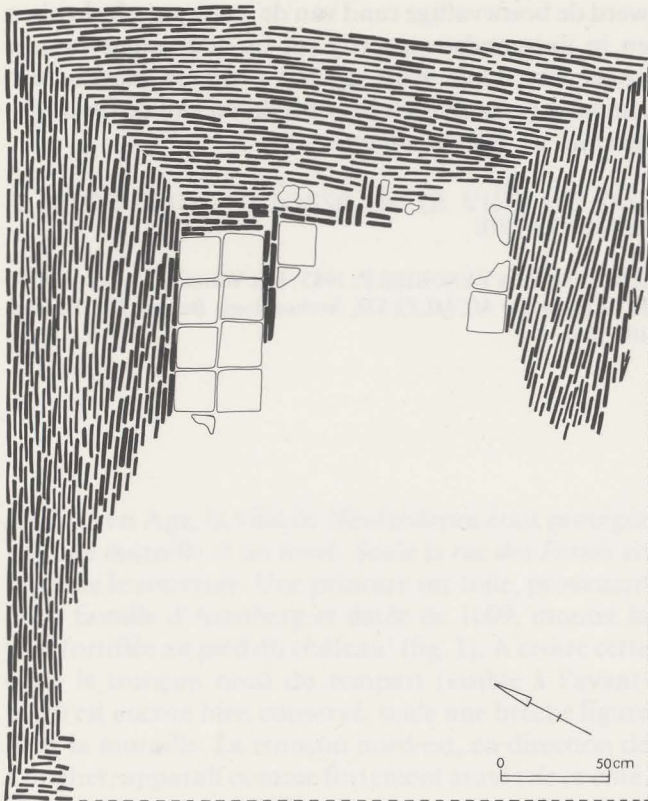
omvat ook een aantal paalsporen rondom de waterput (fig. 6 : 3). De twee grootste paalgaten stonden diametraal ten opzichte van de waterput en waren doorsneden door de putrand. Wellicht mogen we het geheel van deze paalsporen interpreteren als de resten van een houten constructie, die een afdak boven een van deze waterput schraagde. Een exacte datering voor deze waterput vooropstellen is niet mogelijk, gezien deze niet op zijn inhoud kon onderzocht worden. Op basis van de context en de algemene evolutie van het site mag men aannemen dat hij in zijn huidige vorm uit de XIIIe eeuw dateert. De waterput heeft een diameter van 2,20 tot 2,30 m terwijl op een diepte van 23 m een droge vulling begint. De constructie van deze put is zeer verzorgd uitgevoerd ; de binnenwand bestaat uit regelmatige rechthoekig gekapte blokken ijzerzandsteen in horizontale lagen, en de ruimte tussen deze binnenwand en de bouwtrechter werd opgevuld met kleine onregelmatige blokjes ijzerzandsteen gebed in een wit-gele kalkmortel (fig. 3). Vanaf een diepte van ca. 2 m onder het huidige niveau werd ook de

5 Algemeen zicht op de waterput vòòr de consolidatie.

6 Grondplan van de noordelijke rand van het Warandaplateau

7 De resten van de stookplaats uit XIVA.

buitenwand van de put mooi afgewerkt met regelmatige ijzerzandsteenblokken. Deze putrand vertoont nog enkele herstellingen die op verschillende tijdstippen werden uitgevoerd. Een eerste herstelling omvatte een gedeeltelijke vernieuwing van de rand waarbij gebruik werd gemaakt van onregelmatige blokken ijzerzandsteen en langs de zuidzijde een opening van ca. 1 m breedte werd uitgespaard. In een latere fase werd deze opening toegemetsd en de putrand verder opgetrokken. Deze werd nog verder opgetrokken door een muurtje uit baksteen van verschillende formaten (XVII-XIXde eeuw) (fig. 4 en 5).

Ten westen van deze waterput, en aansluitend bij het poortgebouw, bouwde men vòòr XIVA een ijzerzandstenen muurtje tegen de aarden wal aan. De functie hiervan moet gezocht worden in een stabilisatie van het wallichaam. Ook aan de andere kant van de poort werd het uitbraakspoor van een analoge muur aangetroffen (fig. 6 : 4 en 5).

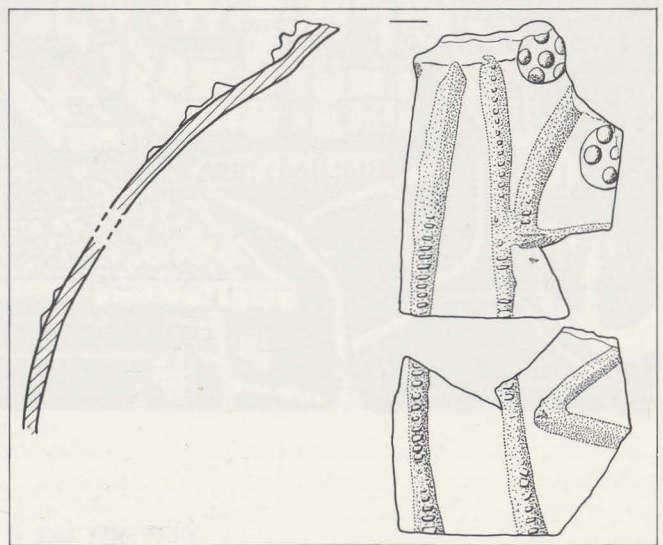
In XIVA werd het terrein langs de noordelijke rand van het plateau ca. 0,6 m opgehoogd, en werd daar een rechthoekig gebouw van 16 m op maximaal 6 m breedte opgericht (fig. 6 : 6). Dit was door een dwarsmuur in twee ongelijke vertrekken verdeeld. In het westelijk vertrek werden de resten aangetroffen van een grote stookplaats van 3 op 3,5 m (fig. 6 : 7 en 7). Deze bestond uit herbruikte platte daktegels die, recht in de grond gezet, oorspronkelijk een geometrisch patroon vormden van vier driehoeken. Enkele vierkante ongeglazuurde vloertegels werden bij een latere

herstelling aangebracht. Deze vloer vertoont een duidelijke verzakking van ca. 20 cm langs zijn zuidzijde, hetgeen te verklaren is door zijn plaatsing op nog niet volledig gestabiliseerde opgeworpen grond. Van dit gebouw werd de noordwestelijke zijde herbouwd, terwijl langs de zuidzijde een halfronde uitbouw werd toegevoegd. Deze uitbouw moet geïnterpreteerd worden als de basis van een traptorentje (fig. 6 : 8), zodat dit gebouw op dat ogenblik een verdieping moet hebben gehad. Ongetwijfeld gaat het hier om een dienstgebouw, gezien het nabijgelegen zaalgebouw ruimschoots de gelegenheid bood voor de eigenlijke woonruimte.

Uit de late XVde eeuw dateren nog de sporen van enkele muurtjes rond de waterput (fig. 6 : 9). Mogelijk gaat het hier om de resten van een vierkante constructie ter bescherming van de waterput. Latere verstoringen bij de herstelling van de putrand hebben echter veel hiervan vernietigd.

Aan de bewoningsgeschiedenis op de *Warandeburg* kwam in XVIa een einde toen het hele gebouwenbestand werd afgebroken om het terrein vrij te maken voor de bouw van een volledig nieuw en meer aan de noden van de tijd aangepast residentiekasteel. Tijdens de vorige opgravingscampagnes werden van deze bouwwerkzaamheden reeds de funderingen van de oostelijke vleugel, gebouwd in de vroegere gracht, aangetroffen. De muurgedeelten op de oostelijke rand van het plateau (fig. 2 : 2) maken ongetwijfeld deel uit van deze bouwfase. Twee korte muurtjes uit ijzerzandsteen, en het uitbraakspoor van een zich haaks hierop bevindende muur, zijn de enige aanwijzingen dat deze werkzaamheden zich ook tot op het plateau zelf hebben uitgestrekt.

We weten dat de bouw van dit nieuwe kasteel spoedig werd stopgezet en de *Warandeburg* een andere functie kreeg, namelijk deze van jachtpark, een functie die hij

8 Wandfragmenten van een hoogversierde kruik uit XIII B - XIVA, met lijnen, driehoeken (?) en pastilles in geel-groene slijbversiering.

zou behouden tot het einde van de XVIIIde eeuw. Tot deze laatste occupatieperiode moeten we de ovale constructie rekenen (fig. 2 : 3), waarvoor als bouw materiaal de platte daktegels, afkomstig van de toen reeds volledig verdwenen middeleeuwse gebouwen werden gebruikt. Gezien de lichte constructie van het geheel en de sterke humeuze vulling kan dit ovaal niet veel meer dan een mestvaalt hebben omsloten.

Evenals in de vorige jaren konden, dank zij de medewerking van de stad Diest, nog enkele consolidatie- en restauratiewerken uitgevoerd worden. Zo

werd de bouwvallige rand van de waterput afgebroken en in ijzerzandsteen terug tot op een veilige hoogte opgemetst. Ook werd op het oostelijk plateau een aanvang gemaakt met het optrekken van de funderingen van de *Tafelrondmotte*.

BIBLIOGRAFIE

ROOSENS B. & VYNCKIER P. 1983 : Het Warandekasteel te Diest. In : *Conspectus MCMLXXXII*, Archaeologia Belgica 283, Brussel, 105-108.

